

Քանի որ դեռ չէր թագաւորած՝ ազատական սկզբանց հետամուտ կը ցուցնէր ինքզինքը. հազիւ թէ գահ բարձրացաւ, իւր պաշտօնէին Պիսմարը կոմսին խորհուրդներէն յորդորուած ուրիշ ճամբայ բռնել սկսաւ:

Այս ատեններս Տանիմարբայի պատերազմը վրայ հասաւ, յորում սակաւաթիւ բայց դիւցազուն ժողովուրդ մը, Եւրոպիոյ դիտող բայց անզգայ աչքին տակ, քաջութեամբ պատերազմելով փառօք ջախջախեցաւ Բրուսիոյ և Աւստրիոյ անդիմադրելի զօրութենէն: Բայց այս պատերազմէս ետքը շատ չանցաւ այս երկու միաբանեալ տէրութեանց մէջ, այսինքն Հապսպուրկ և Հոհենհոլլէն երկու թագաւորական ցեղից մէջ, գերմանական գլխաւորութե՛ն հին գրեգիւնները նորէն յուզուեցան: Տարածայնութիւնները շուտով յայտնի թըշնամութեան փոխուեցան, ուսկից ծագեցաւ 1866ին մեծ պատերազմը և Սատովայի յաղթութիւնը Աւստրիոյ վրայ:

Այս յաղթութիւն Պիսմարը յարմար առիթ գտեց Գերմանական միութեան մեծ մտածութե՛ն իբր գործի ծառայեցը ներով ազգային ազատական ըսուած կողմնակցութիւնը, որոնցմէ կը բաղկանար ըստմեծիմասին նուիրակաց ժողովարանը, ուստի ժառանգական կողմնակցութե՛ն հետ ունեցած մտերմութե՛ն քիչ մը հեռանալ ձևացընելով խորհրդարանի օրինադրութեց միտում կեղծեց, և այն պիտի ճարտարութեամբ գործ տեսաւ, որ ազգային ազատականը ու Պիսմարը, որ առաջ հակառակ ոգւով մէկմէկէ կը խորշէին, միացան փոփոխակի իրարու հետ, անանկ որ պաշտօնարանը զգիւնեալ Գաղղիա իբր ՚ի ֆլաս կամ ՚ի ըս պառնալիս միացեալ Գերմանիոյ ցուցընելով, յաջողեցաւ խորհրդարանին հաճութիւնը առնուլ՝ պատերազմական պատրաստութեանց առատ դրամ ծախելու համար, որով ծագեցաւ անցեալ տորուան ահեղ պատերազմը Գաղղիոյ հետ: Բայց ուրիշ կողմանէ այս ալ ստոյգ է, որ 1866ին յաղթանակնե-

րով արդէն հաշտուած էին իրարու հետ թագաւորը, պաշտօնարանը և նուիրակները:

Նաև 1813ին ազգային ազատականը կային, զորոնք Փրեզերիկոս Գուլիէլմոս Գ. կը շողմէր ու կը քաջալերէր. սակայն Նաբոլէոն մեծն յաղթուելուն պէս, մէկէն թագաւորին երեսէն ընկան ու ջախջախուելով ընկճեցան: Ուստի հիմա ալ Գերմանիա շատերը կը սկսին կասկածիլ որ արդի պատերազմիս ու յաղթութեան յետին հետեանքը ներքին գերութիւնը պիտի ըլլայ, որուն առհաւատչէն է Գերմանիոյ բռնական միութիւնը Բրուսիոյ դաւադանին տակ, և հետեանք Գերմանիոյ կայսերական թագը Բրուսիոյ թագաւորին գլուխը, զոր պսակեցին կամայ ակամայ Գերմանիոյ իշխանքն:

ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ԶԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒ ԶԱԳՈՒՅ ՎՐԱՅ ՈՒՆԵՑԱՆ ՍԷՐԸ

Թռչնոց բոյներու շինուածքը զարմանալի են թէ կազմութեամբ և թէ մասանց չափակցութեւ, որոնք իրենց զանազան ձևերովը մարդուս ապշութիւնը կը գրաւեն: Անոնց շինութեանը համար՝ նախ ապահով երեցած գիւրքը կ'ընտրեն, որ միշտ կամ ծառոց զազաթը կ'ըլլայ կամ թանձրախիտ ցանկերը, և կամ ամայի ժայռերը: Իսկ անոնց հիանալի շէնքին կազմութեանը՝ միայն ականատես աչքը կրնայ յստակ դադափար մը ունենալ: Արտաքին երեսը, իբր ատաղձ ծառայելով, միշտ աւելի անհարթ է, և փուշերէ կամ ճիւղերէ և կամ տղմէ կը կազմեն. իսկ ներսի կողմը իրենց ձազուցն հանգստեան համար յարդով կամ մամռով կամ բուսոց աղուամազով կամ ասրով և կամ փափուկ փետրով կը յօրինեն: Չկրնուի թռչնոյն բոյները լաւ կերպով մինչև դար մը կրնան տեւել, զորոնք ծովու մէջ դնելով անգամ՝ անթափանցելի կ'ընէ ալիքներէ:

Հազիւ ձագերնին կը ծնանին, ով կրնայ բացատրել այն սէրն՝ որով կը սնուցանեն զանոնք, և այն մտադրութիւնն՝ որով կը հրահանգեն ըստ իրենց զանազան վիճակաց: Ընտանի կապիկներն այնպէս զարնուած են իրենց ձագուցը բնակարանին՝ որ ներս մտնողին ընդ առաջ երթալով կը ցուցնեն զայն՝ իբր աշխարհիս ամենապարզեցիկ բանը: Աքիսը վախէն որ իրենները չգողցուին, օրուան մէջ ստէպ աստիս անդին կը փոխադրէ զանոնք, այնչափ որ թուի թէ միշտ բերնին մէջ կը պըտըտցունէ: Իսկ ջրշունն այն աստիճան կը սիրէ իր ձագը, որ անգամ մը հեռու տեղ փակուած ըլլալով կրծեց ատամամբք փակարանին դուռը, և լայն անցք մը բանալով՝ բարձր տեղէ ինքզինքը խոր տեղ մը նետեց՝ անոր ետեւէն երթալ վնտռելու համար:

Այսպիսի սէր միայն մէկ քանի տեսակ կենդանեաց սեփական չէ, այլ հասարակաց ամենուն է, մանաւանդ աւելի վայրագներուն սէրը ալ սաստիկ է: Առիւծը երբեք այնպէս աներկիւղ չը կուտի, որչափ իր կորիւնները պաշտպանելու ատեն. ոչ նիզակ ոչ նետ և ոչ իսկ առած վէրը բանի տեղ կը դնէ. աւելի իր կեանքը կու տայ՝ քան թէ իր մատղաշ ձագուցը պաշտպանութիւնը կը թողու: Պալէնայն ամեն յանկարծադէպ վտանգաց մէջ իր ներսը կը ծածկէ զանոնք, կոկորդին մէջ առնելով՝ իբրեւ 'ի քարայրի ահաւոր ատամնաքներէն պաշտպանեալ. և երբ վրտանգն անցնի, ուրախութեամբ նորէն ջրոյ մէջ կը ձգէ, իբրեւ թէ վերածնանէր զանոնք 'ի կեանս: Վագրը՝ որ թէպէտ անզուրկ զազանութեան անուն հանած է, բայց այնպէս կը սիրէ իր ձագերը, որ անգամ մը 'ի Պէնկալայ ծովափունքէն երեսուն փարսախ տեղ նաւու մը ետեւէն վազեց՝ որ աչքին առջև ծովեզրէն առադաստալի նաւարկելով կը փախցընէր իր ձագերը:

Կենդանեաց այս սէրը բովանդակ մեքենային զլխաւոր շարժիչ անիւն է. վասն զի ասով աւելի աներկիւղ կ'ըլ-

լան, թէ և 'ի բնուտ անանկ չեն: Սոխակը բոյնը պաշտպանելու համար իժի հետ կուռելէ ալ չըվախեր, և ինքը տրկար արարած մ'ըլլալով՝ կը յուսայ թեւերովն ու կտուցովը յօշատել զիժն՝ եթէ կարենայ, և կամ փախցընել: Այս սէրը զիրենք ճարտարութեան ալ կը վարժեցընէ. Հնդկաստանի աւաղակը գողութեան միջոց կամաւ կաթընտուռ լողտեր կը գործածեն. վասն զի ասոնք, թէ և զիշեր ատեն դէշ ճամբաներով հեռաւոր երկիրներ ալ տարուին, ոչ միայն զիտեն փարախ դառնալու ճամբան գտնալ, այլ և իսկոյն հոն հասնելու համար քայլերնին կ'երագեն: Նոյն սէրը խոհեմալ կ'ընէ զիրենք: Ռընգեղջիւրը որչափ ալ զրգուի թշնամիէն՝ կը համբերէ, մինչև որ իր սիրելի ձագերը ապահովցընէ. բայց յետոյ այնպիսի կատաղութեամբ յետս կը դառնայ՝ որ դէմն ելած ծառերն արմատախիլ ընելով կը տապալէ: Սէրն է դարձեալ՝ որով ամենուն հաւասար կերակրոյ բաժին կը հանեն: Ծիծառնուկն առաջ կերը նախածին ձագուն բերանը կը դնէ և մի առ մի չըջելով պէտք եղած բաժինը զարմանալի ճշգրութեամբ կու տայ ամենուն: Ասիկայ մեծ օրինակ ըլլայ այն չափազանց կողմնասէր հայրերու, որոնք որդւոցմէ մին միւսէն աւելի ճոխ ուզելով թողուլ, ձգած ժառանգութեամբ շատ անգամ դառն գժտութեան առիթ կ'ըլլան անոնց: Նոյնպէս սէրն է՝ որ իրենց ուժ կու տայ մահ անգամ աչք առնուլ: Դիփինը՝ եթէ ձագուցը մին ուռկանի մէջ իյնայ, տրտմութեամբ ետեւէն կ'երթայ, և որ և է հարուածով չըբաժնուիր անկէ՝ ինչուան ինքն ալ չըռնուի, և անոր հետ մէկտեղ կամ աղատութեան կամ մահուան բաղդը չունենայ: Նոյնպէս հաւալուսն մինչև ցըմահ կը սիրէ իր ձագերը, և նոյն սիրով կ'այրի բունոյն մէջ ձգուած բոցը մարելու համար: Ինչպէս նաև արագի իր ձագուցը ցուցած սէրը, նմանօրինակ կրակի մէջ տեսնուեցաւ, որ ինչուան գնաց գետ մը ինքզինքը թըջելու և յետոյ դարձաւ բոցը մարելու համար նոյն

ջրով. և չկասեցաւ նոյն դործէ, մինչև
բունոյն հետ ինքն ալ մոխիր չդար-
ձաւ:

ՆՍՏԵՆԼՈՒ ԿԵՐՊԻՆ ՎՐԱՅ

Ինչպէս որ պէտք է՝ անանկ նստիլ,
դիւրին բան կ'երևայ երիկ մարդու մը
կամ կնիկ մարդու մը, որ աղէկ առողջ
կազմուածք ունին. և սակայն որչափ
մարդ կայ որ չէ կարող ինչպէս որ պէտք
է անանկ ի դործ դնելու զայս: Նախա-
տես մայրերը շատ անգամ մեծ յարա-
տետութեամբ մը կարող կ'ըլլան զայս
վերջապէս իրենց աղջկանց սորվեցնե-
լու, դիտնալով որ ոչ երբեք ակործանի
կրնայ անցնիլ օրիորդ մը՝ որ գէշ մեծցած
ըլլայ ու ծուռ թիկունքներ ունենայ:
Բայց մանչ տղայոց նկատմամբ ոչ որ
փոյթ կ'ունենայ ազդարարութիւն ընե-
լու. որ եթէ դիտնային իրին հարկա-
ւորութիւնը՝ աւելի ուշադիր կ'ըլլային:

Ո՞վ չատեր ու չբարսափիր այն հի-
ւանդութենէն՝ որ ճիշդակաւ ախտ կը
կոչուի: Սակայն այս հիւանդութիւնս
յանկարծակի չըգար. կամաց կամաց
անկատար արտաշնչութենէ կը սկսի,
այն ստէպ ու խորին շնչառութիւննե-
րու պակասութենէ՝ որ թոքերը գործու-
նեայ վիճակի մէջ կը պահեն: Ժամա-
նակաւ այս ետքիններս իրենց սովորա-
կան ստուարութեանը երրորդ կամ
չորրորդ մաս մը նուազ կ'ուռին. հետե-
ւաբար կուրծքը կ'ընկճի, թեւերը դէպ ի
տույն և դէպ ի ներս կը ծռին, և մարդ
վերջապէս այն բարձր ուսերը կը ժա-
ռանդէ՝ որ բժշկի մը աչքին անանկ գէշ
վախճանի մը տպաւորութիւն կ'ընեն:
Ուստի կարելի եղածէն աւելի պէտք է
շիտակ կենալու ջանալ, վասն զի այս
դիրքս ուղղակի թշնամի է ծխրական
ախտին, և ամեն կերպով պէտք է ջա-
նալ մարմինը այս բանիս կրթելու, թէ
մարդիկ, թէ կանայք և թէ տղայք:
Շատ շահած կ'ըլլանք՝ եթէ առանց մեր
գործոց սովորական ընթացքը շփոթե-
լու՝ կարենանք զայս գործադրել:

Չկայ տեղ մը որ աւելի յարմար ըլ-
լայ շիտակ մարմնով քայլելու՝ ինչպէս
մեծ քաղաքի մը մէջ. վասն զի շարու-
նակ ստիպուած ենք զլուխնիս վերցը-
նելու, եթէ չենք ուղեր մերը կամ ու-
րիշներունը կտրելու վտանգի մէջ գը-
նել:

Առանց շատ անօգուտ օրէնքներ տա-
լու, որ դիւրաւ կը մոռցուին, մասնաւոր
կերպով կը յանձնենք զլուխը վեր բռ-
նել ջանալ, վասն զի ուսերը այն ատեն
ինքիրեննուն ուղած դիրքը կ'առնուն:
Քալած ժամանակդ գունչդ հորիզոնա-
կան դժէն քիչ մը վեր բռնէ, և աչքդ
գլխէդ բարձր եղած բաներու վրայ չըտ-
կէ: Եթէ մէկը կ'ուզէ կերպով մը օգ-
նութիւն գտնալ այս գործողութեանս
մէջ, ձեռքերը կռնակին ետեւը բռնելու
վարժեցնէ ինքզինքը:

Ոմանք իրենց կենաց մեծ մասը նրս-
տած կ'անցունեն: Ասոնց համար մէկ
կանոն մը միայն պէտք է մեծ արժէք
մ'ունենայ. — Թող շիտակ կռնակով
աթոռներ գործածեն ինչպէս հին ա-
տեն, կամ թէ լաւ ևս այս աթոռներուն
կռնակը քիչ մը ետեւը դացած ըլլայ. և
աթոռին աղէկ մը ներսը նստին, ա-
նանկ որ բոլոր ողնայարը հանգիստ
հանգչի: Չենք դիտեր թէ ինչ պատ-
ճառի համար չուղենայ պիտի մէկը ի
սկիզբէն տղայոց անանկ դիրքով գրեւ
ու կարգաւ սորվեցնել, որ իրենց մար-
մնոյն ստորին մասը և ուսերը միշտ
աթոռին կռնակին դպչին: — Մարդիկ
սովորաբար անանկ կը նստին որ պա-
րապ միջոց մը կը թողուն աթոռին կրու-
նակին՝ որուն վրայ ուսերը կը հանգչե-
ցնեն՝ և մարմնոյն ստորին մասին մէջ,
անանկ որ մարմինը կէս բոլորի ձևը
կ'առնու. այս նստուածքը բնականա-
պէս կ'ախորժին անոնք՝ որ թոքախտը
կը կրեն, որով ծնողք այնչափ աւելի
մեծ փոյթ պէտք է ունենան անոր դէմ
առնելու:

Չափաւոր կերակրէ մը ետքը՝ լաւ է
բացօթեայ տեղ միջակ քալուածքով մը
ծուռ դալ, ձեռքերը կռնակին ետեւ ու
զլուխը բարձր բռնած: Այսպէս կերա-